

راه و رسم
جهان

راه و رسمِ جهان

از آغاز تمدن
تا طلوع
سدهٔ بیست و یکم

دیوید فرامکین
ترجمهٔ سوگند رجبی نسب

بنگاه ترجمه و نشر
کتاب پارسه

سرسنانه: فرامکین، دیوید، ۱۹۳۲ م - Fromkin, David
 عنوان و نام پدیدآور: راه و رسم جهان (از آغاز تمدن تا طلوع سده بیست و یک) / دیوید فرامکین /
 ترجمه سوگند رجبی نسب
 مشخصات نشر: تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب پارسه ۱۴۰۱
 مشخصات ظاهری: ۳۲۰ ص
 شابک: ۹-۸۹۴-۳۵۳-۶۰۰-۹۷۸
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا
 یادداشت: عنوان اصلی: The way of the world : from the dawn of civilizations to the eve of the twenty-first century , 1999
 موضوع: تاریخ جهان
 شناسه افزوده: رجبی نسب، سوگند، ۱۳۶۹ - مترجم
 رده‌بندی کنگره: D۲۳
 رده‌بندی دیویی: ۹۰۹
 شماره کتابشناسی ملی: ۹۱۰۲۹۱۷

■ راه و رسم جهان

دیوید فرامکین ترجمه سوگند رجبی نسب

آماده‌سازی و تولید: بنگاه ترجمه و نشر کتاب پارسه

طراحی گرافیک: پرویز بیانی چاپ و صحافی: نقره آبی

نوبت و شمارگان: چاپ اول ۱۴۰۲، ۸۸۰ نسخه

همه حقوق چاپ و نشر برای بنگاه ترجمه و نشر کتاب پارسه محفوظ است.
 هرگونه اقتباس از این اثر، منوط به دریافت اجازه کتبی از ناشر است.

بنگاه ترجمه و نشر کتاب پارسه

تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخررازی، خیابان شهدای ژاندارمری شرقی، پلاک ۷۴،

طبقه سوم، تلفن، ۵۰۵۶۶۴۷۷۴

@ketabeparseh

دیوید هنری فرامکین (۱۹۳۲-۲۰۱۷)

فرامکین استاد روابط بین‌الملل، تاریخ و حقوق دانشگاه بوستون و نویسنده و مورخ امریکایی بود. عمده شهرت او به دلیل روایتی است در مورد خاورمیانه به نام *صلحی که همه صلح‌ها را بر باد داد* (۱۹۸۹). آن کتاب جزو راه‌یافتگان به مرحله نهایی «جایزه ملی حلقه منتقدان کتاب» و «جایزه پولیتزر» بود. از دیگر آثار او: *آخرین تابستان اروپا، شاه و کابوی: تئودور روزولت و ادوارد هفتم - شرکای مخفی*

فهرست

یادداشت مترجم ۹

بخش اول: گذشته

۱. به سوی انسان ۱۳
۲. ابداع تمدن ۴۱
۳. توسعه خودآگاهی ۶۷
۴. در جستجوی صلحی پایدار ۹۳

بخش دوم: حال

۵. دستیابی به عقلانیت ۱۲۳
۶. اتحاد جهان ۱۵۷
۷. آزادسازی انرژی های طبیعت ۱۸۳
۸. حکومت بر خود ۱۹۹

بخش سوم: آینده

۹. پیش بینی آینده ۲۲۹

۸ ■ راه و رسم جهان

۱۰. حفظ مردم در کنار یکدیگر ۲۵۳
۱۱. تصاحب جایگاه طبیعت ۲۷۱
۱۲. ورود به یک سده امریکایی دیگر ۲۷۹
- کتابشناسی ۳۰۷
- نمایه ۳۱۷

یادداشت مترجم

کتاب پیش رو یکی از آثار دیوید فرامکین، نویسنده کتاب‌هایی همچون صلحی که همه صلح‌ها را بر باد داد (۱۹۸۹) و آخرین تابستان اروپا (۲۰۰۴) است. این کتاب در سال ۱۹۹۸ و به عنوان مروری مختصر بر تاریخ حیات بشر از آغاز تکامل (و حتی از مه‌بانگ) تا آینده پیش رو نگاشته شد. راه و رسم جهان را می‌توان نمونه‌ای از نظراتی تلقی کرد که در تلاش برای پاسخ به پرسش مشهور «از کجا آمده‌ام آمدنم بهر چه بود...» ارائه شده‌اند. کتاب به سه بخش گذشته، حال، و آینده تقسیم شده که در دو بخش نخست به هشت مرحله‌ای اشاره می‌شود که ما را به این نقطه از زمان حال (چه از نظر علمی و چه از نظر فرهنگی) رسانده‌اند. در بخش آخر (آینده) نیز فرامکین به پیش‌بینی رویدادهای پیش‌رو در مسیر کنونی بشر می‌پردازد. شایان ذکر است که راه و رسم جهان به بیان جزئیات حوادث تاریخی و علت و معلول آن‌ها نمی‌پردازد و از این‌رو مطالعه جانبی مناسبی برای افراد علاقه‌مند و آشنا با تاریخ تمدن به شمار می‌رود. در آخر، باید توجه داشت از آنجا که این کتاب در سال ۱۹۹۸ نوشته شده است، نویسنده حدس و گمان‌های خود

۱۰ ■ راه و رسم جهان

را معطوف سده بیست و یکم کرده و رویدادهایی را پیش بینی می کند که بسیاری از آنها در عصر ما به وقوع پیوسته اند.

بخش اول
گذشته

به سوی انسان

ده‌ها هزار سال پیش، در غاری در جنوب غرب اروپا، شمنی که پوست خرس پوشیده بود، پیروان خود را با نقل افسانه‌هایی از گذشته و آینده مجذوب کرد. شعله‌ای کوچک سایه‌هایی را روی دیوار می‌انداخت. خونی ریخته و ارواحی احضار شده بودند. شمن با صدایی آرام و گیرا، موضوع مرگ و زندگی، فصل‌های زمین، و حرکات آسمان را برای مردمانش نقل کرد. او داستان آشنای قبیله خود، سرگردانی آن، جد بزرگ، و سرنوشت موعودشان را بازگو کرد. مدیر پوشش سرمایه‌والاستریت^۱ هنگام صرف ناهار در منهن پرسید: «می‌توانی این کار را برای ما انجام دهی؟» او می‌دانست من در دانشگاه تدریس می‌کنم و می‌خواست مرا به چالش بکشد. «می‌توانی داستان بشر در زمین را نقل کنی؟»

گفتم: «بله، می‌توانم. اما باید این کار را به روش خود انجام دهم.» روش خودم در نقل داستان نیز با خلق و تکثیر تمدن‌ها و مرگ و زندگی آن‌ها آغاز

---

1. Wall Street

می‌شود، اما بیشتر بر مسیری تمرکز می‌کند که به تنها تمدنی ختم شد که هنوز هم پابرجاست؛ یعنی همان تمدن علمی جهان مدرن و چشم‌اندازهای پیش از آن.

***

چطور می‌توان داستان بشریت را روایت کرد؟ در کمال تعجب، کسی را می‌شناختم که زمانی شغلش پاسخ به همین پرسش بود. آن فرد یکی از دوستان من، والتر فرسرویس^۱، بود و به این علت می‌توانست به آن پرسش پاسخ دهد که در آن زمان مشغول کمک به طراح تالار آسیایی در موزه تاریخ طبیعی امریکا در نیویورک^۲ بود که چشم‌اندازی از تاریخ آسیا را ارائه می‌داد.

والتر که همین چند سال پیش درگذشت، انسان‌شناس و باستان‌شناس و مهم‌تر از همه فردی ماجراجو بود که می‌توان او را با ایندیانا جونز^۳ مقایسه کرد. او مردی درشت‌اندام، آب‌دیده، و با ظاهری ژولیده بود و حوزه تخصصش منشأ ظهور تمدن‌ها محسوب می‌شد. او به حفاری در مصر و پاکستان می‌پرداخت، اما سوار بر شتر یا هواپیما به سایر نقاط جهان نیز سفر و نقطه آغازین دوران کهن در نقاط مختلف را مقایسه می‌کرد.

آسیا قاره‌ای است که بشر برای نخستین بار در آن ظاهر شد و داستان رشد آن بسیار طویل و پیچیده است. فرسرویس متوجه شد تنها کاری که از دستش برمی‌آید این است که صحنه‌هایی را برای نمایش در موزه انتخاب کند که چند مورد از نقاط بااهمیت را به تصویر بکشند.

بازدیدکنندگان می‌توانستند از دو مسیر مختلف وارد نمایشگاه شوند. یکی از آن مسیرها به ترتیب تاریخ پیش می‌رفت و با منشأ زندگی بشر و

1. Walter Fairservis

2. New York

3. Indiana Jones؛ قهرمان مجموعه فیلم‌های ماجراجویانه «ایندیانا جونز» به کارگردانی استیون اسپیلبرگ. (پانویس‌های کتاب از مترجم است)

فرهنگ آغاز می‌شد. اگر آن مسیر را در پیش می‌گرفتید، احساس می‌کردید انسان در زمانی کوتاه پیشرفت مادی چشمگیری داشته.

تا جایی که به یاد دارم، مسیر دیگر بازاری در آسیا را به تصویر می‌کشید که احتمالاً متعلق به دوران مارکو پولو^۱ (اندکی پیش از سال ۱۳۰۰ میلادی) بود و کالاهای فرهنگ‌های مختلفی را در خود داشت. در آنجا می‌توانستید انتخاب کنید که کدام فرهنگ را بیشتر می‌پسندید. بازدیدکنندگان نه تنها متوجه تمدن‌های مختلف حاضر در آسیا می‌شدند، بلکه جوامع متنوع بشر در سراسر دنیا را به چشم می‌دیدند.

پیشرفت مادی و تنوع فرهنگی دو نکته بااهمیت و صحیح از تاریخ گذشته محسوب می‌شدند. بازدیدکنندگان می‌توانستند از نزدیک شاهد ماجرا باشند و خود به نتیجه برسند. به نظر من با یک بار بازدید از موزه، به چنین سطحی از اطلاعات می‌رسیدید.

من هم قصد دارم کاری مشابه همین انجام دهم. من بر تجربه انسان تمرکز می‌کنم: در واقع بر تغییر و با تمرکز بر این موضوع که ما چگونه خود را مدیریت می‌کنیم و چگونه به مسائل جنگ و صلح و بقا می‌پردازیم. همچنین بر برخی از نقاط عطف تاریخ و نتیجه آن‌ها در گذشته و آینده تمرکز می‌کنم. در این صورت، درست همان‌طور که شمنی دور آتش داستان‌سرای می‌کرد، روایت نقاط عطف زندگی بشر به اندازه نقل یک افسانه زمان می‌برد.

***

من نیز همچون هرودوت^۲ و توسیدید^۳ و یونانی‌های سده پنجم پیش از میلاد که برای نخستین بار به سراغ نگارش تاریخ رفتند، به موضوع جنگ و

1. Marco Polo

2. Herodotus

3. Thucydides